

K 40262006 : สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม

คำสำคัญ : พระอุโบสถในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ศุภชัย อารีรุ่งเรือง : การศึกษาการออกแบบพระอุโบสถในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (A STUDY ON THE ARCHITECTURAL DESIGN OF THE PRA UBOSOTS IN THE REIGN OF KING RAMA V OF BANGKOK) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ สุนนท์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา และ ผศ. สมคิด จิระทัศนกุล. 389 หน้า. ISBN 974 – 653 – 421 - 1

การศึกษาการออกแบบพระอุโบสถในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษารูปแบบของศิลปะสถาปัตยกรรมที่มีผลต่อการออกแบบ ,ปัจจัยที่มีส่วนกำหนดแนวความคิด จนถึงรูปแบบ ลักษณะ และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม และพัฒนาการทางความคิด โดยมีวิธีการศึกษาจากข้อมูลทางเอกสาร และข้อมูลการศึกษาทางกายภาพของสถานที่จริง จำนวน 12 แห่ง นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ อันทำให้ทราบข้อสรุปสุดท้าย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงศึกษางานสถาปัตยกรรมอย่างเป็นระบบ เนื่องจากการได้รับการปลูกฝังจากพระราชบิดา จากครูชาวตะวันตก รวมทั้งได้ทรงมีโอกาสเดินทางไปยุโรปถึง 2 ครั้ง ได้พบปะกับสถาปนิก ศิลปินต่างๆ โดยพระองค์เองซึ่งเป็นประสบการณ์ตรง และได้นำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนามาเมือง ซึ่งต่างจากรัชกาลก่อนหรือจากที่ผ่านมาที่ได้มีการส่งราชทูตไปแทน จึงเป็นผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางด้านความเชื่อ แนวความคิด อุดมคติที่มีต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมอย่างรุนแรง และสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ก็มาจากปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องการมีเศรษฐกิจเพื่อเป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงสภาพคล่องภายในประเทศ รวมทั้งทรงมีพระราชนิมิตส่วนพระองค์อันเกิดจากการรับรู้ที่ได้ศึกษามาจากสถานที่ต่างๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศของพระองค์ จนส่งผลถึงพระอารามที่พระองค์ทรงสร้าง ซึ่งล้วนมีเหตุผลมาจากการสร้างวัดคู่วัง โดยมีการให้ความสนับสนุนพุทธศาสนา ทางฝ่ายธรรมยุติกนิกายเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล และพัฒนาประเทศอันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการก่อรูปทางสถาปัตยกรรมทั้งในส่วนของพระนคร และขยายออกสู่ภูมิภาค

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบสถาปัตยกรรม ยังคงเป็นการสืบต่อมาจากรัชกาลที่ 4 ในช่วงต้นรัชกาล แต่สิ่งทำให้เกิดจุดเปลี่ยนทางสถาปัตยกรรมนั้น ได้เกิดขึ้นเมื่อมีการสร้างวัดนิเวศธรรมประวัติ ซึ่งอยู่ในช่วงต้นรัชกาล โดยที่เป็นการออกแบบโดยสถาปนิกชาวตะวันตก ซึ่งได้ส่งผลกระทบในเรื่องของแนวความคิดในการออกแบบของสถาปนิกไทย ที่จากเดิมมีพื้นฐานในด้านรูปแบบประเพณี ตลอดจนความเชื่อ ที่ปรากฏในองค์ประกอบสถาปัตยกรรมส่วนต่างๆ ของพระอุโบสถในช่วงต้นรัชกาล ถึงปลายรัชกาลซึ่งมีรูปแบบที่ ยังคงเป็นการเลียนแบบศิลปะสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก ครั้นถึงช่วงปลายรัชกาลรูปแบบได้คลี่คลาย ผสมผสานแนวความคิดระหว่างตะวันตก กับของไทยเช่นที่พระอุโบสถวัดเบญจมบพิตร